

ОДЛУКА

ДРУГОГ ОДЕЉЕЊА

Представка број 14901/15

Александар МАСТЕЛИЦА и други
против Србије

Европски суд за људска права (Друго одељење), на заседању Одбора 17. новембра 2020. године у саставу:

Valeriu Grițco, *председник*,

Branko Lubarda,

Pauliine Koskelo, *судије*,

и Hasan Bakırcı, *заменик секретара одељења*,

Имајући у виду горе наведену представку поднесу 19. марта 2015. године, Имајући у виду запажања које је Тужена влада поднела и запажања која су подносиоци представке поднели у одговору,

Након разматрања, одлучује као што следи:

ЧИЊЕНИЦЕ

1. Списак шеснаест подносилаца представке дат је у прилогу. Све подносиоце представке заступао је г. Д. Младеновић, један од подносилаца представке и адвокат по струци.
2. Владу Републике Србије (у даљем тексту: Влада) је заступала њихова претходна заступница, госпођа Н. Плавшић.

А. Околности предмета

3. Релевантне чињенице у вези са предметом које су поднеле стране могу се резимирати на следећи начин.

1. Изградња далековода и повезани поступци

4. Сви подносиоци представке живели су у насељима Винча и Калуђерица, у београдској општини Гроцка (Градска општина Гроцка).

5. Град Београд је 14. октобра 1988. године усвојио детаљан урбанистички план који се односи на изградњу високонапонског (400 kV) далековода, који ће радити на 50 Hz, у општини Гроцка. Према овом документу, у то време је постојао само мали број постојећих стамбених зграда или других поседа.
6. У наредним годинама, подручје и околина су били интензивно развијани. Изграђене су куће, школе и вртићи, као и комерцијалне и индустријске зграде, од којих неке, очигледно, без важећих грађевинских дозвола.
7. У новембру 2003. године Град Београд је објавио Одлуку којом се потврђује да је плански документ из 1988. године (видети горе наведени став 5.) и даље у складу са релевантним законом.
8. Министарство за инфраструктуру је 2. јуна 2008. године прописало је посебне услове за изградњу наведеног далековода.
9. Влада Републике Србије је 11. јуна 2009. и 14. октобра 2010. године усвојила две одвојене одлуке „утврђујући да је експропријација [земљишта и других непокретности на подручју на коме ће се градити далековод] у јавном интересу”. Обе одлуке су објављене и у „Службеном гласнику РС”, бр. 46/09 и 75/10 од 19. јуна 2009. године, односно 20. октобра 2010. године.
10. У периоду између објављивања две горе поменуте одлуке, Министарство животне средине и инфраструктуре је 27. јула 2009. године дало сагласност за изградњу далековода.
11. У октобру 2010. године статутарно предузеће ЈП Електромрежа Србије („инвеститор”) израдило је Студију о процени утицаја на животну средину. Студију је у име инвеститора припремила организација Електроисток и предата је Министарству животне средине и просторног планирања на сагласност.
12. Министарство животне средине и просторног планирања је 22. октобра 2010. године у саопштењу објављеном у Политици, једном од главних дневних листова у Србији, обавестило јавност о захтеву за одлучивање о потреби процене утицаја који је поднео инвеститор. Јавност је такође позвана да у року од двадесет дана изврши увид у садржину студије у просторијама локалних власти, а затим поднесе било какве писане коментаре у вези с тим. На крају, јавност је обавештена да је јавна расправа о том питању заказана за 19. новембар 2010. године. Ова расправа је на крају одржана према плану и присуствовало јој је петнаест људи. Седморо су били представници инвеститора и организације која је у његово име припремила Студију о процени утицаја на животну средину, седморо су били општински или градски службеници, а један је био професор са Електротехничког факултета Универзитета у Београду. Након расправе, нису забележени никакви приговори у вези са Студијом о процени утицаја на животну средину.
13. Министарство животне средине и просторног планирања је 31. децембра 2010. године дало је сагласност на студију коју је инвеститор поднео у октобру 2010. године (видети горе наведени став 11). При томе је такође узело у обзир детаљне додатне поднеске инвеститора од 15. децембра 2010. године.
14. Министарство животне средине и просторног планирања је 13. јануара 2011. године, поново путем саопштења објављеног у Политици, обавестило јавност о својој одлуци од 31. децембра 2010. године (видети горе наведени став 13). Осим тога, примећено је, између осталог, да су све заинтересоване стране које су желеле да оспоре ту одлуку имале право да поднесу тужбу надлежном Управном суду у року од тридесет дана од када су ове информације јавно објављене путем масовних медија.
15. Министарство за инфраструктуру и енергетику је 21. јуна 2011. године формално издало инвеститору енергетску дозволу за изградњу енергетског објекта.

16. Инвеститор је 23. августа 2011. године обавестио власти да ће изградња почети 31. августа 2011, међутим, почела је тек у мају 2014. године.

17. Између априла 2013. и марта 2014. године, општина Гроцка контактирала је у име подносилаца представке различите државне органе и институције, питајући их да ли се изградња далековода може „другачије” спровести, на пример премештањем на другу трасу или чак обустављањем.

18. Град Београд је 20. августа 2014. године, између осталог, обавестио подносиоце представке о поступку који би требало следити ако желе да се далековод пресели на другу локацију.

19. Комисија за технички преглед о пуштању у пробни рад је 15. октобра 2015. године потврдила да је далековод изграђен у складу са релевантним условима и одобрила почетак пробног периода.

2. Налази Заштитника грађана и друге повезане чињенице

20. Заштитник грађана је 12. новембра 2014. године, између осталог, утврдио да становници општине Гроцка нису били правилно обавештени о могућем утицају далековода у изградњи на животну средину. Пре свега, нису знали да је далековод требало да буде изграђен на том подручју до почетка појединачних поступака експропријације њихових поседа у 2011. години. Према Заштитнику грађана, такође је било несврсисходно ослањати се на плански документ из 1988. године, с обзиром на то да је то подручје интензивно развијено у међувремену, што је даље значило да је сада постојала оправдана бојазан да би далековод могао негативно да утиче на животну средину уопштено, а поготово на здравље становника (на пример, најближа траса далековода планирана је да буде удаљена 15 метара од локалног школског дворишта и 46 метара од главне школске зграде). Заштитник грађана је поред тога издао Препоруку надлежним органима да поново размотре могуће утицаје далековода на животну средину, узимајући у обзир актуелну ситуацију на терену и као део поступка који ће у потпуности информисати и укључити све заинтересоване стране. Коначно, Заштитник грађана је сматрао да би, уколико би се на крају утврдио било какав негативни утицај, требало истражити друга међусобно прихватљива решења. То би, на пример, могло да значи пресељење далековода на другу трасу или пресељење самог насеља на другу локацију.

21. Министарство пољопривреде и заштите животне средине је 8. јануара 2015. године обавестило Заштитника грађана да је, између осталог, поступак давања сагласности на студију о процени утицаја на животну средину у потпуности у складу са релевантним законодавством и да је плански документ из 1988. године такође разматран и од стране града Београда, који је 2003. године утврдио да је и даље усаглашен са релевантним законодавством (видети горе наведени став 7).

22. Поред тога, инвеститор је 12. новембра 2013. године послао писмо Заштитнику грађана, наводећи да су релевантни законски услови и процедуре у потпуности испоштовани и да због тога нема потребе за поновним разматрањем већ донетих одлука.

3. Поступак пред Уставним судом

23. Подносиоци представке су 14. априла 2014. године поднели уставну жалбу Уставном суду, жалећи се, између осталог, да нису могли да учествују у поступку који је као резултат имао издавање одобрења за изградњу далековода с обзиром да нису били благовремено обавештени о том поступку, а да је целокупан поступак у основи имао недостатке и, коначно, да ће далековод највероватније имати негативан утицај на њихово здравље и здравље њихових породица.

24. Уставни суд је 15. септембра 2014. године одбацио њихову жалбу на основу тога што нису исцрпели домаће правне лекове. Суд је посебно утврдио да је требало да подносиоци представке покрену управни спор против владиних одлука од 11. јуна 2009. и 14. октобра 2010. (видети горе наведени став 9), као и против одлуке Министарства животне средине и просторног планирања од 31. децембра 2010. године (видети горе наведени став 13), док је у погледу одлуке Министарства за

инфраструктуру и енергетику од 21. јуна 2011. године (видети горе наведени став 15) требало да поднесу жалбу влади.

4. Остали релевантни налази

25. Институт за нуклеарне науке „Винча” је 10. јула 2003. године издао мишљење да се трафо-станица повезана са наведеним далеководом не сме градити на предложеној локацији у насељу Миријево јер то „није било оправдано ... са становишта заштите од нејонизујућег зрачења”. Чини се да је на крају трансформаторска станица премештена на друго место.

26. Јавно предузеће – Нуклеарни објекти Србије је 28. маја 2014. године извело вежбу за процену нивоа зрачења у ширем подручју. Конкретно, извршило је испитивања у близини Смедеревског пута, Болеч, неких 100 метара северно од супермаркета ИДЕА и неколико километара даље од места пребивалишта подносилаца представке. Забележени нивои интензитета електричног и магнетног поља били су између приближно 0,861 kV/m и 3,002 kV/m и 0,71 микротесла, односно 2,10 микротесла.

27. Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут” је 29. децембра 2014. године, као одговор на захтев подносилаца, представио, између осталог, релевантне националне и међународне стандарде у погледу нејонизујућег зрачења и могуће здравствене ризике (видети, између осталог, ст. 33. и 36. у даљем тексту).

28. Поступајући по иницијативи подносилаца представке, Институт за медицину рада и радиолошку заштиту „Др Драгомир Карајовић” је 25. априла 2015. године издао мишљење које је у основи садржало исте закључке и препоруке као и оне из извештаја Заштитника грађана од 12. новембра 2014. (видети горе наведени став 20). Институт је даље нагласио, између осталог, да су студије показале да је дневна изложеност магнетном пољу већа од 0,4 микротесла повезана са повећаним ризиком од дечје леукемије и да би интензитет магнетног поља у близини далековода од 400 kV могао бити десет пута већи. Према наводима Института, сигурна удаљеност стамбеног насеља од таквог далековода би требала да буде око 400 метара.

29. Између 23. и 29. октобра 2015. године, након што је далековод већ пуштен у рад (видети горе наведени став 19), Електротехнички институт „Никола Тесла” спровео је свеобухватну вежбу процене нивоа електричног и магнетног зрачења у ширем подручју. Конкретно, спроведена су бројна испитивања на шест одвојених локација на којима је радијација вероватно била највећа, али су на крају забележени резултати који су били „знатно испод националних граница” (видети горе наведени став 33). Институт је нарочито приметио да је то постигнуто јер је дотични енергетски далековод постављен високо од тла. Извештај Института објављен је 3. децембра 2015. године.

30. Нуклеарни објекти Србије су поново као одговор на захтев подносилаца представке спровели опсежну вежбу процене нивоа зрачења на пет одвојених локација 4., 5. и 9. априла 2016. године, односно у домовима или у близини места пребивалишта првог, седмог, тринаестог, петнаестог и шеснаестог подносиоца представке, као и на игралишту локалног вртића. Забележени нивои интензитета електричног и магнетног поља били су између приближно 0,001 kV/m и 1,513 kV/m, односно између 0,156 микротесла и 1,06 микротесла.

Б. Релевантно домаће право и пракса

1. Устав Републике Србије (Устав Републике Србије, објављен у „Службеном гласнику Републике Србије”, број 98/06)

31. Члан 74. Устава предвиђа следеће:

„Свако има право на здраву животну средину и на благовремено и потпуно обавештавање о њеном стању.

Свако, а посебно Република Србија и аутономна покрајина, одговоран је за заштиту животне средине. Свако је дужан да чува и побољшава животну средину.”

2. Одлука Уставног суда број ИУз-17/2011 од 23. маја 2013. године

32. Уставни суд је у својој одлуци прогласио неуставним низ одредби о поступку Закона о експропријацији, који је објављен у „Службеном гласнику РС”, бр. 53/95, 23/01 и 20/09). Притом је објаснио, између осталог, да је од кључне важности да заинтересоване стране буду информисане о владиној одлуци о „успостављању јавног интереса у експропријацији” дате имовине (видети, на пример, горе наведени став 9), због чега је таква одлука морала бити правилно достављена, а не само објављена у „Службеном гласнику Републике Србије”. Заправо, уколико заинтересоване стране одлуче да покрену управни спор, прво би морале да буду правилно обавештене о било којој одлуци која утиче на њихова легитимна права и интересе. У сваком случају, Уставни суд је потврдио да се горе наведено „успостављање јавног интереса” не може оспорити ни у једном наредном поступку експропријације који укључује поједине власнике и њихову имовину.

3. Прописи о заштити од нејонизујућег зрачења (Правилник о границама излагања нејонизујућим зрачењима, објављен у „Службеном гласнику РС”, број 104/09)

33. Ови прописи предвиђају да су, што се тиче шире јавности и фреквенција од 50 Hz, одговарајуће границе изложености 2 kV/m, односно 40 микротесла за електрична и магнетна поља.

В. Релевантни међународни стандарди

34. Релевантни делови приручника под називом *Успостављање дијалога о ризицима од електромагнетних поља*, који је објавила Светска здравствена организација (СЗО) 2008. године, гласе како следи:

„КО ОДЛУЧУЈЕ О СМЕРНИЦАМА?”

Земље утврђују своје националне стандарде када је реч о изложености електромагнетним пољима. Међутим, већина националних стандарда заснива се на смерницама Међународне комисије за заштиту од нејонизујућих зрачења (ICNIRP). Ова невладина организација, коју је СЗО формално признала, оцењује научне резултате из целог света. ICNIRP даје смернице које препоручују ограничења излагања, које се периодично преиспитују и по потреби ажурирају.

НА ЧЕМУ СЕ ЗАСНИВАЈУ СМЕРНИЦЕ?

ICNIRP смернице развијене за излагање електро-магнетном пољу покривају опсег фреквенција нејонизујућег зрачења од 0 до 300 GHz. Заснивају се на свеобухватном преиспитивању објављене рецензиране литературе у тој области.

Ограничења изложености заснована су на последицама који се односе на краткотрајну акутну изложеност, а не на дуготрајну изложеност, јер се сматра да су доступне научне информације о дугорочним ефектима изложености електромагнетним пољима на ниском нивоу недовољне за успостављање квантитативних ограничења.

Користећи краткотрајне акутне ефекте, међународне смернице користе приближни ниво изложености или ниво прага који може потенцијално довести до штетних биолошких ефеката.”

35. ICNIRP смернице за ограничавање излагања временски променљивим електричним и магнетним пољима, објављене у Health Physics 99(6):818-836, 2010. године, гласе да у погледу шире јавности и фреквенција од 50 Hz, одговарајуће границе излагања су 5 kV/m, односно 200 микротесла за електрична и магнетна поља.

36. У тим смерницама, ICNIRP такође напомиње да су епидемиолошке студије доследно показивале да је свакодневно излагање слабом магнетном пољу (већем од 0,3 до 0,4 микротесла) повезано са повећаним ризиком од леукемије деце и да је Међународна агенција за истраживање рака класификовала ова магнетна поља као вероватно канцерогена за људе. Међутим, смернице такође истичу да узрочно-последична веза између магнетних поља и леукемије деце није утврђена и да нема никаквих других дугорочних ефеката.

ПРИТУЖБЕ

37. Ослањајући се на различите одредбе Конвенције и њених Протокола, подносиоци представке су се у суштини жалили да наведени далековод има посебно штетан утицај на њихово здравље, као и здравље њихових породица, те да нису били у могућности да правилно учествују у поступцима који су довели до одобравања његове изградње.

ПРАВО

38. Подносиоци представке су још једном потврдили своју притужбу. Суд, будући да је „*господар категоризације*” закона који је применљив на чињенице случаја (видети, између много других, *Радомиља и други против Хрватске* [ВВ], бр. 37685/10 и 22768/12, ст. 114. и 126, 20. марта 2018. године), утврђује да горе наведене притужбе треба испитати у складу са чланом 8. Конвенције, чији релевантни делови гласе како следи:

„1. Свако има право на поштовање свог приватног и породичног живота, (и) свог дома

...

2. Државни органи немају право да се мешају у остваривање наведеног права, осим ако је то у складу са законом и неопходно у демократском друштву у интересу националне безбедности, јавне сигурности или економског благостања земље, ради спречавања нереда или злочина, заштите здравља или морала, или заштите права и слобода других”.

А. Поднесци странака

1. Влада

39. Влада и даље тврди да подносиоци представке нису исцрпели делотворна домаћа правна средства на које се позива одлука Уставног суда од 15. септембра 2014. године (видети горе наведени став 24). Такође нису искористили различите начине обештећења који су били део поступака извршених појединачних експропријација.

40. Поред тога, Влада је изнела свој став да је целокупан пројекат изградње енергетског далековода изведен законито и у потпуности у складу са релевантним домаћим и међународним стандардима. Подносиоци представке су такође имали прилику да учествују у јавној расправи која се водила пре него што је грађевински пројекат званично одобрен, али нису показали интересовање (видети горе наведени став 12). Влада је истакла да је плански документ из 1998. године такође прегледан и поново одобрен 2003., 2008. и 2009. године (видети горе наведене ст. 7, 8. и 10) и да су власти на тај начин узеле у обзир сва каснија кретања у погледу тог питања, упркос чињеници да су неке зграде подносилаца представке заправо изграђене без важеће грађевинске дозволе.

41. Коначно, Влада је тврдила да, у сваком случају, подносиоци представке своје наводе нису поткрепили у мери да су они или њихове породице претрпели било какве негативне здравствене последице као резултат изградње спорног далековода.

2. Подносиоци представке

42. Подносиоци представке су тврдили да нису могли да користе правна средства на које су се позивали Влада и Уставни суд, јер нису били благовремено или на одговарајући начин обавештени о релевантним одлукама (видети горе наведене ст. 32, 24. и 23, тим редоследом). Када су напослетку сазнали за исте, и то на сопствену иницијативу, већ је било касно за покретање било каквог значајног поступка. Штавише, ниједна од кључних одлука у вези изградње далековода није могла бити оспорена у оквиру појединачних поступака експропријације након усвајања Владињих одлука од 11. јуна 2009. и 14. октобра 2010. године (видети горе наведене ст. 9. и 32). На крају, у контексту исцрпљивања домаћих правних средстава, подносиоци представке су тврдили да Уставни није био непристрасан и да им стога на крају није пружено никакво обештећење за наводне повреде.

43. Поред наведеног, подносиоци представке су тврдили да је цео поступак у вези са одобрењем и изградњом далековода био незаконит и да нису били укључени у процес одлучивања. Релевантни плански документ такође није био важећи и није узимао у обзир промене на терену од 1988. године, због чега је далековод изграђен у близини школе и вртића, као и близу и изнад кућа подносилаца представке (на пример, неких 24 метра од крова куће првог подносиоца представке). Подносиоци представке су такође изјавили да су испитивања нивоа зрачења која су спровеле разне „институције повезане са владом” биле пристрасне и стога непоуздане. С друге стране, подносиоци представке су у потпуности прихватили налазе извештаја Заштитника грађана, као и налазе Института за медицину рада и радиолошку заштиту и Нуклеарних објеката Србије, који су, према њиховим речима, указивали на то да је њихово здравље и здравље њихових породица било озбиљно угрожено (видети горе наведене ст. 20, 26, 28. и 30). Коначно, подносиоци представке су тврдили да власти никада нису озбиљно размотриле алтернативне правце за изградњу далековода и да не треба правити разлику између законито изграђених зграда и оних без формалне грађевинске дозволе, јер су, на пример, сви подносиоци представке били дужни да плаћају порезе и разне друге комуналне услуге.

В. Процена суда

1. Релевантна начела

44. У данашњем друштву заштита животне средине постаје све значајније питање (видети *Фредин против Шведске* (бр. 1), 18. фебруара 1991, § 48, Серија А бр. 192, цитирано у *Хамер против Белгије*, бр. 21861/03, § 79, ЕСЉП 2007-ХИИ (изводи); *Тургут и други против Турске*, бр. 1411/03, став 90, 8. јул 2008; и *Ример и други против Турске*, бр. 18257/04, став 38, 10. март 2009). Међутим, члан 8. није примењив сваки пут када се нанесе штета животној средини: ниједно право на заштиту природе као такво није укључено међу права и слободе загарантоване Конвенцијом или њеним протоколима (видети *Киртатос против Грчке*, бр. 41666/98, § 52, ЕСЉП 2003-VI (изводи); *Хатон и други против Уједињеног Краљевства* [ВВ], бр. 36022/97, § 96 *in limine*, ЕСЉП 2003-VIII; и *Фадејева против Русије*, бр. 55723/00, § 68, ЕСЉП 2005-IV). Обавезе државе према члану 8. стога наступају само ако постоји директна и непосредна веза између спорне ситуације и дома или приватног и/или породичног живота подносиоца представке (видети, *mutatis mutandis*, *Бота против Италије*, 24. фебруар 1998, § 34 *in limine*, Извештаји о пресудама и одлукама 1998-I). Према томе, прво питање које треба испитати је да ли је оправдано сматрати да мешање у животну средину на које се подносиоци жале у довољној мери утиче на уживање у погодностима свог дома или на квалитет његовог приватног или породичног живота (видети *Иван Атанасов против Бугарске*, број 12853/03, став 66, 2. децембар 2010).

45. Приликом процене доказа, Суд је генерално примењивао доказни стандард „ван основане сумње”. Међутим, такав доказ може проizaћи из постојања довољно јаких, јасних и усаглашених закључака или сличних необоривих чињеничних претпоставки, а пракса Суда је дозвољавала флексибилност у том погледу, имајући у виду природу материјалног права о коме је реч као и све евентуалне потешкоће у вези са доказивањем (видети *Фадејева*, цитиран горе, § 79, и *Иван Атанасов*, цитиран горе, § 75).

Важно питање, у контексту члана 8, јесте да ли подносилац представке, како би задовољио Суд, може да покаже, прво, да је дошло до стварног мешања у његову или њену приватну сферу и, друго, да је минималан ниво озбиљности постигнут (видети Фадејева, цитиран горе, § 70). Сама тврдња да нису поштовани одређени домаћи прописи није довољна за утемељење тврдње да су повређена права подносиоца представке према члану 8. (видети, *mutatis mutandis*, *Фурлена против Пољске* (одл.), број 62101/00, 18. март 2008; *Галев и други против Бугарске* (одл.), број 18324/04, 29. септембар 2009; и *Иван Атанасов*, горе цитиран, § 75).

46. Суд је такође, *mutatis mutandis*, недавно применио горе наведена начела у случају који укључује последице изложености подносилаца представке високонапонском далеководу. У тој конкретној ситуацији, Суд је закључио да није доказано да је снага електромагнетног поља који ствара далековод достигла ниво који може штетно утицати на приватни и породични живот подносилаца представке (видети *Calancea и други против Републике Молдавије* (одл.), број 23225/05, 6. фебруар 2018).

2. Примена општих начела на конкретан случај

47. Осврћући се на овај случај, Суд сматра да није потребно да разматра владин приговор у погледу исцрпљења домаћих правних лекова, јер су представке подносилаца у сваком случају неприхватљиве из следећих разлога. Суд посебно примећује да су релевантни домаћи прописи предвиђали да су за ширу јавност и фреквенције од 50 Hz релевантне границе изложености 2 kV/m, односно 40 микротесла за електрична и магнетна поља, док су релевантна међународна ограничења била 5 kV/m, односно 200 микротесла (видети горе наведене ст. 33-35). Међутим, према информацијама из списка предмета, највиши забележени нивои у овом случају били су приближно 3,002 kV/m и 2,10 микротесла, при чему се чак и то заснивало на испитивањима спроведеним на локацијама које су очигледно биле километрима удаљене од места пребивалишта подносилаца представке (видети горе наведени став 26). У сваком случају, те бројке су и даље биле знатно испод горе поменутих међународних стандарда, које је препоручила СЗО, а које је Суд већ прихватио као релевантне у процени нивоа електромагнетног зрачења изазваног високонапонским далеководима (видети *Calancea и други*, горе цитиран, §§ 28 и 29). Нуклеарни објекти Србије су 4, 5. и 9. априла 2016. године извели још једну опсежну вежбу процене нивоа зрачења на пет одвојених локација, наизглед у домовима или у близини места пребивалишта првог, седмог, тринаестог, петнаестог и шеснаестог подносиоца представке, као и на игралишту локалног вртића, те су забележили максималне нивое интензитета електричног и магнетног поља од приближно 1,513 kV/m, односно 1,06 микротесла (видети горе наведени став 30), што је било знатно испод горе поменутих релевантних националних и међународних стандарда. Штавише, док епидемиолошке студије сугеришу да би свакодневно излагање слабом магнетном пољу (већем од 0,3–0,4 микротесла) могло бити повезано са повећаним ризиком од леукемије у детињству, ICNIRP смернице истичу да узрочно-последична веза између магнетног поља и леукемије деце није утврђена и да не постоје никакви други дугорочни ефекти (видети горе наведени став 36; видети такође *Calancea и други*, горе цитиран, § 19).

48. У овим околностима, Суд је утврдио да није доказано да су вредности електромагнетних поља генерисана наведеним високонапонским далеководом имале штетан утицај на подносиоце представке или њихове породице. Чак ни пука бојазан од дугорочних негативних последица не може да доведе до примене члана 8. (видети *Иван Атанасов*, горе цитиран, став 76). Суд стога сматра да није постигнут минимални праг озбиљности потребан за утврђивање повреде члана 8. Конвенције. Сходно томе, не може се закључити да Тужена држава није предузела разумне мере да заштити било које право подносилаца представке зајемчено том одредбом (видети *Calancea и други*, горе цитиран, § 32).

49. Коначно, иако је тачно да су одређене домаће институције, нарочито Заштитник грађана и Институт за медицину рада и радиолошку заштиту, изразиле забринутост због ситуације на коју се жале подносиоци представке, нису то учиниле на основу доказа да је подносиоцима представке

наведени далековод већ нанео штету (видети горе наведене ст. 20. и 28). Уместо тога, они су узели у обзир опште циљеве заштите животне средине, који се прилично разликују од циљева члана 8. Конвенције, наиме пружање заштите онима који су лично погођени кршењем њихових основних људских права (видети, *mutatis mutandis*, *Иван Аманасов*, горе цитиран, § 77, и *Великова против Бугарске* (одл.), број 41488/98, ЕСЉП 1999-V (изводи)). Као што је већ горе напоменуто, ни члан 8. ни било које друге одредбе Конвенције или њених Протокола нису посебно развијени да обезбеде заштиту животне средине; други међународни инструменти и домаће законодавство су погоднији за решавање таквих питања (видети Киргатос, цитирано горе, § 52 *in fine*, и *Иван Аманасов*, цитиран горе, § 77).

50. С обзиром на претходно речено, притужбе подносилаца представке су очигледно неосноване и морају се одбити у складу са чланом 35. ст. 3(а) и 4. Конвенције (видети, *mutatis mutandis*, *Calancea и други*, горе цитиран, §§ 23–33).

Из ових разлога, Суд, једногласно,

Проглашава представку неприхватљивом.

Састављено на енглеском језику и достављено у писаном облику 10. децембра 2020. године.

Hasan Bakırcı

заменик секретара одељења

Valeriu Grițco

председник

Прилог

Бр.	Име подносиоца представке	Датум рођења	Држављанство	Место становања
1.	Александар МАСТЕЛИЦА	1978.	српско	Београд
2.	Зоран АНЂЕЛКОВИЋ	1964.	српско	Београд
3.	Саша БЛАГОЈЕВИЋ	1973.	српско	Београд
4.	Милорад ЧОЛИЋ	1949.	српско	Београд
5.	Живорад ЂОРЂЕВИЋ	1957.	српско	Београд
6.	Љубиша ГОРУНОВИЋ	1964.	српско	Београд
7.	Душан ИЉИЋ	1954.	српско	Београд
8.	Момчило ИВАНОВИЋ	1958.	српско	Београд
9.	Миланка ЈОВАНОВИЋ	1962.	српско	Београд
10.	Александар КИРИЛОВ	1954.	српско	Београд
11.	Дејан КРСТИЋ	1966.	српско	Београд
12.	Зорица КРСТИЋ	1966.	српско	Београд
13.	Душан МЛАДЕНОВИЋ	1956.	српско	Београд
14.	Иван СТАМЕНКОВИЋ	1954.	српско	Београд
15.	Бранко СТОЈАНОВИЋ	1956.	српско	Београд
16.	Зехадин ЗУЛФИКАРИ	1954.	српско	Београд